

ВСТУП

Характерною ознакою сучасного суспільного розвитку є суперечливість цивілізаційних процесів, що виявляється в розвитку тенденцій глобалізації та уніфікації суспільних відносин і систем, а також у прагненні до усвідомлення унікальності та багатоманітності на різних рівнях – особистісному, етнічному, національному, релігійному, політичному тощо.

Українському суспільству притаманна культурна різноманітність, зокрема, багатоетнічність та багатоконфесійність, що має міцне історичне коріння. Багатоманітність культурної спадщини України сформована з надбань різних народів та етносів, які живуть на її території та зробили вагомий внесок у розвиток її історичного, культурного та суспільного розвитку.

Геополітичне становище України між Сходом і Заходом сприяло активним економічним, політичним і культурним зв'язкам українського народу з народами інших країн. Як наслідок постала діалогічність української культури, що визначає її відкритість, спрямованість на творчу взаємодію з іншими культурами та забезпечує взаємовплив і взаємозбагачення в культурному розвитку. Збереження культурної спадщини сприяє зближенню, міжкультурному діалогу та порозумінню у сучасному поліетнічному суспільстві.

Культурна багатоманітність суспільства, з одного боку, передбачає позитивне сприйняття самотності культур, національно-культурних відмінностей, а з іншого – пошук спільних ціннісних координат, які стимулюють конструктивний суспільний діалог, співпрацю представників різних етноконфесійних спільнот у багатокультурному середовищі, формують громадянську культуру членів соціуму. Багатоманітність передбачає усвідомлення власної ідентичності та сприйняття ідентичності іншої людини.

У сучасних соціокультурних умовах істотно змінюються завдання і зміст гуманітарних навчальних дисциплін у вищому навчальному закладі та їх відображення у навчальних програмах та навчально-методичному забезпеченні. Виховання в студентській молоді позитивних установок і навичок міжкультурної комунікації та взаємодії у багатонаціональному суспільстві і глобалізованому світі є пріоритетним напрямом вивчення історії.

Відповідно під час вивчення "Історії української культури" важливо застосовувати інтеркультурний вимір до розуміння сутності

явищ культурного-історичного процесу. Це передбачає орієнтацію особистості на засвоєння цінностей і досягнень багатокультурної спадщини України та світу, позитивне сприйняття та відтворення загальноприйнятних соціокультурних норм, формування соціально-комунікативної здатності особистості конструктивно вирішувати конфлікти.

Метою навчального посібника є розглянути особливості розвитку та аспекти самобутньої української культури у загальноєвропейському культурно-історичному процесі. Наскрізною лінією посібника є проблема взаємодії культур та міжкультурного діалогу, що розглядається як взаємопроникнення під час взаємодії різних культур (на місцевому, регіональному, національному та європейському рівнях). Відповідно розгляд і аналіз культурних явищ та феноменів на сторінках посібника "Історія української культури" в контексті розвитку європейського культурно-історичного простору має сприяти розвитку здатностей особистості до взаємодії із представниками різних культур на основі толерантності й взаєморозуміння, усвідомлення важливості етнічної та культурної різноманітності в сучасних соціокультурних умовах.

Розглядаючи під час вивчення курсу "Історія української культури" особливості культурно-історичного розвитку, студенти мають змогу мислити в контексті національної та світової культури, приймаючи загальнолюдські цінності культури і гармонійно їх поєднуючи у своєму житті з національними. Це сприятиме розвитку навчально-пізнавальної діяльності особистості, формуванню її ціннісних уявлень, досвіду міжкультурного діалогу та взаємодії.

Засадничими принципами вивчення історії української культури у контексті європейського культурно-історичного простору є такі:

- інтеркультурність (формування ціннісного ставлення до способу життя, культури і традицій різних спільнот; готовності та мотивації особистості до конструктивного міжкультурного діалогу);
- багатоперспективність (аналіз культурних явищ з позиції різних суб'єктів та різної історичної інтерпретації);
- хронологічний (розгляд проблематики в хронологічній послідовності);

- регіональний (культурні особливості розглядаються в історичній площині краю, країни, Європи).

Розроблені навчальні матеріали ґрунтуються на загальних засадах критичного використання інформації, історичної перспективи інтерпретації, врахування багатокультурної природи історичної спадщини та загальнолюдських цінностей.

Основним критерієм змісту матеріалів визначено гуманістичні загальнолюдські цінності (толерантність, повага до прав людини, взаєморозуміння, солідарність, свобода, громадянська відповідальність), що сприяють подоланню таких негативних проявів сучасного життя, як стереотипи, упередження тощо. Критичний аналіз студентами культурних явищ та феноменів має ґрунтуватися на системі морально-етичних цінностей, розумінні багатокультурної природи історико-культурної спадщини, принципах мирного співіснування різних етноконфесійних спільнот.

Навчальні матеріали, що поропонуються Вашій увазі, доцільно використовувати під час самостійної роботи із вивчення базових курсів “Історія української культури”, “Історія та культура Європи”, “Історія музеїв світу”, “Культурологія” та ін. Вони дають змогу студентам пізнати аспекти діалогічності української культури із різних перспектив; поміркувати над проблематичними сторонами міжкультурних взаємодій та шляхами їх усунення; розкрити для себе або краще зрозуміти культурно-історичні процеси та потенціал української культури тощо.

Опрацювання навчальних матеріалів посібника дає змогу студентам ознайомитися із розвитком культури українського народу як багатокультурної спільноти; віднайти ознаки східних і західних культурних традицій в історичному та культурному розвитку, а також простежити їхні взаємовпливи на території України в різні історичні епохи; ознайомитися із діяльністю її сподвижників та внеском української культури в європейську культурну спадщину.

Зокрема, під час роботи із навчальними матеріалами студенти мають змогу:

- пізнати історію становлення і розвитку української культури у контексті європейського культурного простору;
- з’ясувати чинники, які впливали на її формування;

- зрозуміти аспекти діалогічності української культури із різних перспектив;
- отримати стале відчуття власного місця в минулому, сучасному і майбутньому спільноти; усвідомити свою роль у її розвитку;
- розуміти та використовувати основні культурологічні поняття в повсякденному житті, для формування особистої лінії поведінки;
- набути практичних умінь та навичок аналізу культурно-історичних джерел, конструктивної взаємодії та міжкультурного діалогу в багатокультурному суспільстві.